

*Beskrivelse av den første, andre og tredje leseopplæringa
1.-10. trinn.*

Hva trenger din skole?

2011- 2012

*Skolenes arbeid med leseopplæring på alle trinn i alle fag.
Les, velg, sett sammen og gjør avtaler om kursforløp med
Pedagogisk senter*

Forord

Nasjonale prøver, kartleggingsresultater, skolenes prioriteringer og utfordringer gjør det fortsatt nødvendig å gi differensierte tilbud i tida som kommer. Skolene er kommet ulikt og ber om assistanse på mange felt og nivåer. Tiden til etterutdanning er knapp og skal brukes optimalt. Det tar tid å innlære nytt fagstoff og nedfelle dette i skolens virksomme planer. Derfor videreføres systemet for etterutdanning innen leseopplæring også skoleåret 2011 -2012. Dette innebærer fortsatt muligheter for en skole alene eller flere skoler sammen til å inngå definerte kontrakter med Pedagogisk senter. System for bestilling og kontrakt er godt etablert og videreføres i stadig forbedret form. Hele kollegiet er med i prosessen når tema velges, og kontrakter avklares. Alle skal kjenne skolens satsingsområder, og vite hvor egen innsats trengs. Mål er definert i kontrakten på flere nivåer.

Hovedvekt legges på den første, andre og tredje leseopplæringen. Fokus er elevenes utvikling som lesere, fra nybegynner på småtrinnet til dyktig og allsidig leser av ulike tekster på mellomtrinn og ungdomstrinn. Vurdering, utvikling av læringsmiljø, ledelse av læringsprosesser og ikt inkluderes tydelig i programmet. Foreldrenes rolle har fått egen omtale. Målgruppen er ledere, lærere og fagarbeidere og deres praksisnære etterutdanning. Den tar sikte på å øke kollektiv kompetanse og samtidig gjøre hver enkelt dyktigere i sitt arbeid.

Kursforløp gjennomføres på skolen som del av hverdagens arbeid med stadig forbedring av praksis. Pedagogiske veiledere involveres i skolens interne pedagogiske utviklingsarbeid som inkluderes i skolens plan for å forbedre elevenes leseresultater. *Nasjonale prøver* vil være en del av grunnlaget. Det vil også *Standarder for lese og skriveopplæringen i Kristiansand* med sine temahefter, Vurdering og Ikt.

Leseopplæringen er hovedtema. Skrivning, det muntlige språket og utvikling av digitale ferdigheter støtter opp om lesingen. Det pedagogiske læringsmiljøet skal bidra med læringstrykk og tiltak som virker direkte i forhold til elevenes læring og utvikling. Metoder, oppgaver og situasjoner tilpasses elevenes ferdigheter. Kunnskap og innsikt i lesingens ulike faser er nødvendig for å kunne lede elevenes utvikling mot høyere lesekompetanse i alle fag. Lese for å lære er en sentral del av all leseopplæring.

Forpliktende avtaler utformet i en kontrakt og bruken av kontrakten med hver skole.

Kontrakten blir utformet i etterkant av bestilling fra den enkelte skole. Gjennom samtale skriftliggjøres plan for samarbeidet. Resultater som ønskes oppnådd, innhold, arbeidsmåter og involvering, avklaring av gjensidige forventninger og forpliktelser og tidsplan er momenter som drøftes og nedfelles i en skriftlig kontrakt. Denne danner grunnlaget for og styrer etterutdanningsforløpet ved den enkelte skole.

Avtalen inngås mellom skolens ledelse og Pedagogisk senter. Det er en forutsetning at rektor tar aktivt del i utviklingsarbeidet som pedagogisk leder. Kontrakten følges som synlig dokument som brukes aktivt av alle, for å kunne følge med underveis når tiltakene gjennomføres, og målene nås.

Denne ordningen gjelder alle Knutepunkt kommunene: Søgne, Songdalen, Vennesla, Birkenes, Iveland, Lillesand og Kristiansand.

Arild Rekve
oppvekstdirektør

Nina Skjeseth
leder Pedagogisk senter

Innhold

Forord	2
Lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag	4
Barnetrinnet- Den første og den andre leseopplæringen, 1. - 7.trinn	5
Ungdomstrinnet – Den tredje leseopplæringa, 8. - 10. trinn	11
IKT-pakker til leseopplæringen	16
Dagssamling 1. trinn: Inspirasjonskurs for lærere	19
Dagssamling 2. trinn: Lese- og skriveopplæring	20
Anbefalt faglitteratur	20
Gode nettadresser	21
Utkast til kontrakt	22

Hentet fra kunnskapsløftet LK06 – Hva betyr lesing i alle fag?

Lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag

Naturfag: Dreier seg om å samle informasjon, tolke og reflektere over innholdet i naturfaglige tekster, brosjyrer, aviser, bøker og på Internett. Lesing i naturfag innebærer også lesing av bruksanvisninger, oppskrifter, tabeller, ulike diagrammer og symboler.

Engelsk: Er en del av den praktiske språkkompetansen og innebærer at en kan lese medforståelse, utforske og reflektere over stadig mer krevende tekster og slik skaffe seg innsikt på tvers av kulturer og fagfelt. Å utvikle leseferdighet på engelsk vil også bidra til å styrke leseferdigheten generelt.

Samfunnsfag: Innebærer å sette seg inn i, granske, tolke og reflektere over faglige tekster og skjønnlitteratur med stigende vanskelighetsgrad for å oppleve kontakt med andre tider, steder og menneske. Å kunne lese vil samtidig si å behandle og bruke variert informasjon fra bilder, film, tegninger, grafer, tabeller, globus og kart. For å forstå og delta aktivt i samfunnet en lever i, er det òg nødvendig å kunne lese og samle informasjon fra oppslagsverk, aviser og Internett og vurdere dette kritisk.

Kunst og håndverk: Dreier seg blant annet om å kunne tolke tegn og symboler og om å få inspirasjon til skapende arbeid. Visuell kommunikasjon gjennomsyrer faget og bidrar til utvikling av tekstforståelse. For å nyttiggjøre seg informasjon og unngå å bli lurt av visuell retorikk er det viktig å kunne lese og forstå ulike tekstuttrykk. Tolkning av diagrammer og andre visuelle representasjoner, som for eksempel bruksanvisninger og arkitekttegninger, danner grunnlag for viktige beslutninger.

Musikk: Dreier seg om å kunne tolke og forstå ulike musikalske uttrykk, symboler, tegn og former for notasjon. Evne til å konsentrere seg over tid er en viktig forutsetning for lesing. Gjennom lytting, musisering og tolkning av musikalske uttrykk og symboler gir musikkfaget viktige bidrag til dette. Lesing av tekster vil være av betydning som grunnlag både for ens egen komponering og som en kilde til refleksjon.

Mat og helse: Innebærer å granske, tolke og reflektere over faglige tekster med stigende vanskelighetsgrad. Det handler om å kunne samle, sammenligne og systematisere informasjon fra oppskrifter, bruksanvisninger, varemerking, reklame, informasjonsmateriell og andre sakprosatetekster, og vurdere dette kritisk ut fra formålet med faget.

Kroppsvøving: Handler om å kunne hente, tolke og forstå informasjon fra fagspesifikke tekster. Det gir grunnlag for å vurdere viktige sider ved arbeidet i faget. Det handler òg om å tolke kart og forstå symboler.

RLE: Innebærer å oppleve og forstå tekster. Lesing brukes for å innhente informasjon, tolke, reflektere over og forholde seg saklig og analytisk til fortellinger og fagstoff i så vel tradisjonell som multimedial formidlingsform.

Norsk: Er en grunnleggende ferdighet som norskfaget tar et særskilt ansvar for gjennom den første leseopplæringen og den videre leseopplæringen som foregår gjennom hele det 13-årige løpet. Lesing er både en ferdighet og en kulturell kompetanse. Å kunne lese omfatter både å kunne finne informasjon i ulike tekster, å lære fag og å oppleve og forstå resonnementer og framstillinger i et bredt spekter av tekstformer. Lesing er avhengig av kulturforståelse, og samtidig utvikler lesing kulturforståelse. Gjennom lesing får elevene del i tekstkulturen, og kan utvikle evnen til å tolke og forstå ulike tekster. Dermed får de erfaringer som gir mulighet for læring og opplevelse og for å forstå seg selv og kunne være deltaker i samfunnet.

Matematikk: Innebærer å tolke og dra nytte av tekster med matematisk innhold og med innhold fra dagliglivet og yrkesliv. Slike tekster kan inneholde matematiske uttrykk, diagram, tabeller, symboler, formler og logiske resonnemerter.

Barnetrinnet 1. til 7. trinn

Den første og den andre leseopplæringa med vekt på tilpasning av den enkelte elev

Mål med lesing på barnetrinnet i følge Kunnskapsløftet

Å kunne lese, uttrykke seg muntlig og skriftlig er grunnleggende ferdigheter som oppøves i arbeid innenfor alle fag. Det innøves arbeidsmåter og læringsstrategier som utvikler elevenes opplevelse, forståelse, refleksjon og bevisstgjøring i muntlig og skriftlig arbeid med litterære tekster og fagtekster. Opplæringen sikrer alle elevers deltakelse og utvikling.

Den første leseopplæringa vektlegger:

Den første leseopplæringa har som mål at elevene skal knekke lesekoden, etter hvert også utvikle god leseflyt. Sentralt i den begynnende leseopplæringa står begrepslæring, utvikling av språklig bevissthet gjennom språkleker, bokstavlæring og utvikling av grunnleggende lesestrategier. Den videre leseopplæringa tar sikte på å øke elevenes lesehastighet gjennom bruk av varierte lesestrategier.

Lytte, tale og skrive er aktiviteter som har sammenheng med leseutviklinga, og som derfor er integrert i både den første og den andre leseopplæringa.

Den andre leseopplæringa vektlegger:

Det å lese, tenke, samtale og skrive danner en naturlig helhet. Dette helhetlige perspektivet skal på barnetrinnet bidra til å styrke elevenes leseforståelse og læring. Det skal bidra til å utvikle deres evne til refleksjon, tolkning og vurdering av fag- og skjønnlitterære tekster i bok og i ulike media. Bruk av digitale verktøy er en viktig del av leseopplæringa.

Arbeid med skjønnlitterære tekster

Hvordan hjelpe elevene til å utvikle bevisste strategier for lesing og tekstforståelse?

- Kjennetegn på en god og funksjonell leser
- Lese-/ læringsstrategier og varierte arbeidsmåter som fører elevene inn i teksten
- Høytlesing med lesestopp for å hjelpe elevene til økt leseforståelse, refleksjon og samtale
- Begrepstrening
- Loggskrivning
- Bruk og oppfølging av Nasjonale prøver og kartlegginger

Se temahefte: "Læringsstrategier" nr 3 og "Lesing og skriving" nr. 4 og nr. 5 fra Pedagogisk senter

Hvordan bidra til at elevene inngår i en lesende skolekultur?

- Presentasjon av faglitteratur og skjønnlitteratur med ulik vanskegrad.
- Veiledning i innkjøp til skolebiblioteket.
- Forslag til hvordan holde i gang jevnlig formidling av litteratur ved hjelp av lærere, elever og skolebibliotekansvarlig.

Hvordan bruke leseverksted og lesetimer for å fremme leselyst ?

- Leseverksted /lesetimer legger vekt på gode leseopplevelser for elevene.
- Ulike lesestrategier og arbeidsmåter med tekst og bøker som utvikler elevenes leseevne og lesekompetanse
- Litteraturlister og bokpresentasjoner til elevgruppene kan bestilles.
- Leseprosjektene "leselyst" og "Grip boka" kan lånes av Pedagogisk senter

Se temahefte: "Lesing og skriving" nr. 4 og nr. 5 fra Pedagogisk senter

Arbeid med fagtekster

Hvordan utvikler elevene sine ferdigheter i lesing for å lære fra fagtekster?

- 3 lesefaser. Arbeid før-, under- og etter lesing
- Lese-/ læringsstrategier og varierte arbeidsmåter når elevene sorterer og organiserer kunnskap, henter informasjon, reflekterer, tolker og vurderer teksten som leses.
- Høytlesing med lesestopp for å hjelpe elevene til økt leseforståelse, refleksjon og samtale
- Begrepstrening
- Loggskrivning
- Trening/oppøving av lesehastighet og leseflyt
- Bruk og oppfølging av Nasjonale prøver og kartlegginger

Se temahefte: "Læringsstrategier" nr 3 og "Lesing og skriving" nr. 4 og nr. 5 fra Pedagogisk senter

Hvordan kan leseverkstedene bidra til å gi elevene innsikt i en faglig tekst?

- Tverrfaglige leseverksteder innføres der tekster i alle fag er med.
- Ulike lesestrategier og arbeidsmåter som utvikler elevenes leseferdigheter
- Litteraturlister og bokpresentasjoner til elevgruppene kan bestilles

Hvordan kan andre fagbøker supplere læreboka?

- Skolebibliotekets fagbøker trekkes inn i undervisningen
- Kriterier for gode fagbøker følges ved valg av faglitteratur
- Elevene får velge tekster fra et vidt spekter av fagbøker.

Hvilke anledninger kan skapes for elever til å vise ny kompetanse til andre.....

Elevene lærer ved å vise leseferdighetene sine i praksis og fortelle om egen læring.

- Elevene holder en faglig økt om sitt arbeid med lesing på foreldremøte
- Elever er med skolebibliotekaren på nettverksmøter og legger fram arbeid på egen skole
- Elever viser fram prosjekter – med vekt på hva de har lært seg underveis av ferdigheter i lesing, skriving og produksjon av sammenhengende tekster.
- 10.trinn tar imot 8.trinn og forteller om den 3. leseopplæringen, og hvordan skolen jobber med grunnleggende ferdigheter. Det samme kan gjøres fra 7.trinn i forhold til 5.trinn.
- Elever har innlegg på skoleledermøte/ politisk møte/nettverk/bydel: "Faglig arbeid pågår – leseopplæringen på 1.-10.trinn".
- Elevene bruker ulike digitale verktøy for å presentere leseopplæringen på flere måter på Weben. De ulike virkemidlene for å bli dyktig og funksjonell leser av ulike tekster fokuseres og spres av elever.
- "Lesetorg i sentrum" – Kristiansandskolene presenterer sitt arbeid i det offentlige rom

Følgende kan også bestilles i tilknytning til leseopplæringa:

Foreldrenes rolle i leseopplæringen

Hvordan legge til rette for at foreldre og foresatte deltar aktivt i leseprosessen?

- Informasjon om hvordan skolen arbeider med å gjøre elevene leseklare og forebygge lese- og skrivevansker
- Orientering om sentrale lese- og læringsstrategier for kunne støtte leksearbeidet
- Forslag på temaer og ideer til foreldremøter og utviklingsamtaler med foreldre og elever
- Foreldre inviteres til bok-kveld og omvisning i skolebiblioteket
- Foreldrebreve fra 1. til 4. trinn, se hjemmeside til Pedagogisk senter www.pedsenter.no

Se temahefter: "Foreldre som medspillere" nr 13 og nr 14 fra Pedagogisk senter

Bedre læringsmiljø- økt læring

Hvordan lede læringsprosesser i forhold til leseopplæringen?

Det overordnede målet er at alle elever skal oppleve et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer deres helse, trivsel og læring. (Opplæringsloven kap. 9A)

- Klasseledelse som innebærer oppstart og avslutning av timer og gode overganger mellom læringsaktivitetene.
- Organisering og strukturer som fremmer læring og sørger for at elevene utnytter sine muligheter i læringsøkta:
 - Klare læringsmål
 - Klart definerte læringsaktiviteter for elevene gjennom hele læringsøkta. Spørsmål, samtaler og oppgaver som skaper engasjement og interesse for læring.
 - Etablerte rutiner og strategier.
 - Stopp underveis for å snakke om pågående læring og underveis vurdering av grupper i grupper. (Metalæring)
 - Gode overganger
 - Tilrettelegging for engasjement og nok tid

Vurdering

Hvordan videreutvikle en vurderingskultur og en vurderingspraksis på skolen som har læring som mål?

- Vurdering for læring
- Kartleggingspraksis
- Ekstern vurdering

Se egen folder *Hva trenger din skole? Vurdering.*

Hva kan oppnås ved arbeid med gjentatt lesing?

- Kartlegging av leseferdighet på en gitt tekst. (Adaptasjonsmåling)
- Elever og foreldre kan få konkret, individuell veiledning om elevens leseferdighet.
- Bedre leseflyt.

IKT i leseopplæringa på barnetrinnet

Å lese digitale tekster krever en egne tilnærminger. Begrepet *digitale tekster* omfatter alle tekster som leses på digitale medium, i all hovedsak dataskjerm.

Hva gir vi elevene kjennskap til og øvelse i å anvende?

Følgende pedagogiske ikt- pakker omfatter lesing av digitale tekster og er anbefalt som en styrking av leseferdigheten:

- Lesing og læring med internett
- Sammensatte tekster
- Elektroniske tankekart
- Lage presentasjon i Powerpoint
- Pedagogiske programvarer og nettsteder
- Lese- og skriverollen med Web 2.0
- It`s learning
- Skriv på Pc- lær å lese
- Aski Raski
- Elektroniske tavler som hjelpemiddel

Ungdomstrinnet, 8.- 10.trinn

Den tredje leseopplæringa med vekt på tilpasning til den enkelte elev.

Mål med lesing på ungdomstrinnet i følge Kunnskapsløftet

Lese for å tilegne seg kunnskap og innsikt i fagene. Lese for å oppleve, reflektere, tolke og vurdere tekster i flere sjangere, fag- og skjønnlitteratur.

Den tredje leseopplæringa legger vekt på:

Å lese, tenke, samtale og skrive i en naturlig helhet. Det helhetlige perspektivet bidrar til å styrke elevenes leseforståelse og læring. Det bidrar også til å utvikle deres evne til refleksjon, tolkning og vurdering av fag- og skjønnlitterære tekster i ulike media. Bruk av digitale verktøy er en viktig del av leseopplæringa.

Arbeid med skjønnlitterære tekster

Hvordan skapes og videreutvikles en levende kultur for lesing, der den enkelte elev finner sin litteratur og inspireres til å gå nye veier i sin lesing?

- Regelmessig litteraturformidling. Ungdomsromaner, novellesamlinger, diktsamlinger, bildebøker og tegneserier for alle typer lesere.
- Elevenes bokønsker
- Lærere, elever og skolebibliotekansvarlig formidler
- Utstillinger og arrangementer i skolebiblioteket
- Innkjøp til skolebiblioteket
- Nyere forfattere og deres bøker

Se temaheftet "Lesing og skrivning 8.- 10.trinn" fra Pedagogisk senter.

Hvordan lærer eleven å bevege seg på ulike nivåer i teksten og derved utvikle sin funksjonelle leseferdighet?

- Lese –og læringsstrategier fører elevene inn i tekstenes ulike nivåer
Elevene lærer seg å observere, hente ut enkel og kompleks informasjon, reflektere, tolke og vurdere tekstene som leses.
- Strategier fra barnetrinnet utvikles videre til ungdomstrinnets nivå
- Sjangerkunnskap videreutvikles og nye begreper tas i bruk.
- Høytlesing med lesestopp for ettertanke, samtale og loggskrivning innføres.
- Nasjonale prøver brukes og følges opp

Se temaheftet "Læringsstrategier" nr. 3 fra Pedagogisk senter.

Hvordan styrker lese- og skriveverkstedet elevenes engasjement og ferdigheter i lesing og skriving?

- Elevenes egne interesser og bokønsker danner utgangspunkt.
- Lærere, elever og skolebibliotekansvarlig presenterer bøker muntlig og skriftlig.
- Bokpresentasjoner og kommentarer legges på skolens hjemmeside
- Stillelesing foregår over tid
- Flere sider ved bøkens handling, oppbygning, estetikk og tematikk danner utgangspunkt for egen skriving av korte og lengre tekster
- Loggskrivning og litterære samtaler foregår i pargrupper og i klassen
- Elevenes begrunnede meninger, tolkninger og vurderinger fokuseres.
- Flere sammensatte tekster, deres forfattere og illustratører, gjøres kjent, leses og samtales om.

Se temaheftet "Lesing og skriving 8.-10.trinn" nr.6 fra Pedagogisk senter.

Arbeid med fagtekster

Hvordan utvikler eleven kompetanse i lesing og skriving i fagene?

- Eleven leser fagtekster i flere sjangere og lærer seg å lære fra disse.
- De tre lesefasene med et spekter av lese- og læringsstrategier innarbeides.
- Elevene leser, tenker, samtaler og skriver i tilknytning til arbeid med tekster i alle fag.
- Variert småskrivning vektlegges
- Oppøving av ulike typer fagskriving står sentralt, fra enkle tankekart til elevens fagartikkel.
- Bruk og oppfølging av Nasjonale prøver
- Sette mål, planlegge eget arbeid, følge utvikling, underveisvurdering og sjekking av egen måloppnåelse og innsats.

Se temaheftet "Lesing og skriving 8. -10.trinn" fra Pedagogisk senter.

Hvordan støtter høytlesing med lesestopp elevenes læring i arbeidet med fagtekster?

- Lengre fagtekster deles opp i kortere enheter
- Stoppene gir tid til å tenke etter og hente fram assosiasjoner og forkunnskaper.
- Elevene merker seg ny informasjon, oppdager sammenhenger, uttrykker egne tanker og meninger og stiller spørsmål til teksten.
- Alle elever deltar i en variert lese- og læringsprosess.

Hvilken betydning har lese- og læringsstrategiene for elevenes arbeid med tekster i alle fag?

- Eleven øves i å organisere stoffet på flere måter for å sortere ut viktig informasjon.
- Tekster sees i ulikt perspektiv til støtte for opplevelse og forståelse, refleksjon og faglig innsikt.
- Eleven trenes i å stille spørsmål til og søke svar i ulike kilder.
- Lese- og læringsstrategiene eleven lærer seg godt, støtter elevens lesearbeid i alle fag. Eleven vet hvordan korte og lange tekster kan sorteres og læres fra.

Se temaheftet "Læringsstrategier" nr. 3 fra Pedagogisk senter.

Hvilken betydning har det tverrfaglige leseverkstedet for elevenes leseutvikling?

- Elevene får trening i å lese og skape mening i tekster fra et spekter av fagområder.
- Elevene lærer seg ulike fagsjangeres kjennetegn, egenart og stil ved å lese bøker, aviser, tidsskrifter og tekster på internett. Flere av disse er sammensatte tekster.
- Elevene får øvelse i å samtale om og skrive notater fra tekstene de leser.
- Det tverrfaglige leseverkstedet munner ut i elevens skriftlige fagtekst i selvvalgt sjanger. Fagtekstene leses og drøftes i elevgruppene og gir både skriftlig og muntlig øvelse.

Se temahefte "Lesing og skriving 8.-10. trinn" nr. 6 fra Pedagogisk senter.

Hvordan kan andre fagbøker supplere læreboka?

- Skolebibliotekets fagbøker trekkes inn i undervisningen
- Kriterier for gode fagbøker følges ved valg av faglitteratur
- Elevene får velge tekster fra et vidt spekter av fagbøker.

Hvilke anledninger kan skapes for elever til å vise ny kompetanse til andre.....

Elevene lærer ved å vise leseferdighetene sine i praksis og fortelle om egen læring.

- Elevene holder en faglig økt om sitt arbeid med lesing på foreldremøte
- Elever er med skolebibliotekaren på nettverksmøter og legger fram arbeid på egen skole
- Elever presenterer tekster fra Fædrelandsvennen – Unge stemmer / Ung debatt
- Elever viser fram prosjekter – med vekt på hva de har lært seg underveis av ferdigheter i lesing, skriving og produksjon av sammenhengende tekster.
- 10.trinn tar imot 8.trinn og forteller om den 3. leseopplæringen, og hvordan skolen jobber med grunnleggende ferdigheter. Det samme kan gjøres fra 7.trinn i forhold til 5.trinn.
- Elever har innlegg på skoleledermøte/ politisk møte/nettverk/bydel: "Faglig arbeid pågår – leseopplæringen på 1.-10.trinn".
- Elevene bruker ulike digitale verktøy for å presentere leseopplæringen på flere måter på Weben. De ulike virkemidlene for å bli dyktig og funksjonell leser av ulike tekster fokuseres og spres av elever.
- "Lesetorg i sentrum" – Kristiansandskolene presenterer sitt arbeid i det offentlige rom

Følgende kan også bestilles i tilknytning til den tredje leseopplæringa:

Foreldrenes rolle i leseopplæringa

Hvordan støtter foreldre og foresatte elevenes leseutvikling på ungdomstrinnet?

- Lesing som grunnleggende ferdighet har en sentral plass i foreldremøter og konferanser. Foreldrene orienteres og samtaler om de bærende prinsippene i den 3. leseopplæringa.
- Foreldrene informeres om elevens leseferdighet når kartlegginger og lesetester er gjennomført, og samtaler om hvordan de kan støtte en positiv leseutvikling.
- Foreldrene støtter leksearbeidet hjemme. De får orientering om sentrale lese –og læringsstrategier i foreldremøtet.
- Nyere ungdomslitteratur presenteres, og oppdaterte boklister deles ut.
- Foreldre inviteres til bok-kveld og omvisning i skolebiblioteket.

Bedre læringsmiljø- økt læring

Hvordan lede læringsprosesser i forhold til leseopplæringen?

Det overordnede målet er at alle elever skal oppleve et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer deres helse, trivsel og læring. (Opplæringsloven kap. 9A)

- Klasseledelse som innebærer oppstart og avslutning av timer og gode overganger mellom læringsaktivitetene.
- Organisering og strukturer som fremmer læring og sørger for at elevene utnytter sine muligheter i læringsøkta:
 - Klare læringsmål
 - Klart definerte læringsaktiviteter for elevene gjennom hele læringsøkten. Spørsmål, samtaler og oppgaver som skaper engasjement og interesse for læring.
 - Etablerte rutiner og strategier.
 - Stopp underveis for å snakke om pågående læring og underveisvurdering av grupper i grupper. (Metalæring)
 - Gode overganger
 - Tilrettelegging for engasjement og nok tid

Vurdering

Hvordan videreutvikle en vurderingskultur og en vurderingspraksis på skolen som har læring som mål?

- Vurdering for læring
- Kartleggingspraksis
- Ekstern vurdering

Se egen folder *Hva trenger din skole? Vurdering.*

Hva kan oppnås ved arbeid med gjentatt lesing?

- Kartlegging av leseferdighet på en gitt tekst. (Adaptasjonsmåling)
- Elever og foreldre kan få konkret, individuell veiledning om elevens leseferdighet.
- Bedre leseflyt.

IKT og leseopplæringa

Hva gir vi elevene kjennskap til og øvelse i å anvende?

- Lesing og læring med internett
- Sammensatte tekster
- Elektroniske tankekart
- Lage presentasjon i Powerpoint
- Pedagogiske programvarer og nettsteder
- Lese- og skriverollen med Web 2.0
- It`s learning
- Aski Raski
- Elektroniske tavler som hjelpemiddel

IKT- bestillinger til leseopplæringa

Lesing og læring med internett

- Strategier for Internett-søk
- Relevante fagtekster på Internett
- Omforming og bearbeiding av tekster fra Internett
- Lesing av tekster på skjerm

Sammensatte tekster

- Lage sammensatte tekster ved bruk av digitale verktøy. Bruk av skrift, bilder, lyd og levende bilder.
- Analysere og tolke sammensatte tekster
- Undervisningseksempler som tar utgangspunkt i sammensatte tekster.

Elektroniske tankekart

- Utnytte elektroniske tankekart ved bruk av PC
- Ulike tankekartprogram til å organisere og strukturere fagstoff eller for å forberede en skriftlig eller muntlig fortelling
- Tankekart som presentasjonsmiddel
- Innføring og bruk av programmet Inspiration, og Kidspiration.

Lage presentasjon i Powerpoint

- Bruk av Powerpoint for å styrke læringsarbeidet
- Ulike bruksområder; støtte til lærerens formidling, informasjonsverktøy, redskap for elever
- Innføring i nødvendige ferdigheter i bruk av Powerpoint

Pedagogiske programvarer og nettsteder

- Presentasjon og innføring i bruk av et utvalg av pedagogiske programvarer på elevnettet
- Programmer og nettsteder som har til hensikt å bedre elevenes lese- og skriveferdigheter. Mange av nettstedene byr på nivådelt trening.

Lese- og skriverollen med Web 2.0

- Pedagogisk bruk og muligheter av deltakerdrevne og interaktive nettjenester i undervisningen. Eksempler; facebook, twitter, You tube , blink, nettby, wiki, blogging m.m.
- Nettvett og digital dannelse
- Undervisningseksempler som tar utgangspunkt i bruk av web 2.0 applikasjoner

it's learning

- Innføring i bruk av læringsplattformen
- Grunnleggende ferdigheter, mellom- og ungdomstrinn
- Grunnleggende ferdigheter, småskoleelever
- Pedagogisk bruk av oppgaver og tester.
- Bruk av video, lyd og web 2.0-innhold i it's learning

Skriv på PC – lær å lese

- Metodikken som lar elevene skrive seg til lesing. Tastaturskriving er elementært i denne opplæringen. Metoden går fra bokstavrekker til selvoppfunnet lydrett stavemåte uten at elevene blir hengende ved "feilstavinger" i sin videre skriveutvikling.
- Stimulere elever til kreativ skriving i alle fag
- Skole og hjem kan fremme barns skrive- og leselæring på PC
- Undervisningseksempler og erfaringer fra 1. til 4 trinn.

Aski Raski

- Innføring og bruk av programmet Aski Raski. Programmet passer godt til enkeltelever som har vansker med å lese.
- Programmet inneholder over 2000 øvelser som favner alt fra første leseinnlæring til å kunne avkode ord med enkel/dobbel konsonant.

Elektroniske tavler som hjelpemiddel

- Innføring i bruk av "Smart Notebook" som tavle
- Gjennomgang av ressurspakka som ligger i Smart Notebook
- Videreformidling av Smart Notebook-elementer via it's learning
- Muligheter ved bruk av elektronisk tavle sammen med annen programvare

Småskoletrinnet - dagskurs

Inspirasjonskurs for lærere som skal begynne med 1. trinn høsten 2011

Det samme kurset vil bli holdt 2 ganger for å imøtekomme skolenes ulike behov for tidspunkt. Velg vår eller høst.

Vår 2011: Onsdag 1. juni kl. 9.00 - 15.00.
Høst 2011: Fredag 12. august kl. 9.00 – 15.00.
Kursholder: Elin Federici
Sted: Pedagogisk senter
Morgenkaffe fra kl.08.30
Lunsj kl. 11.30

Mål: Hvordan gi elevene en systematisk lese- og skriveopplæring i et trygt læringsmiljø. Lærerne får repetisjon og bevisstgjøres.

Innhold:

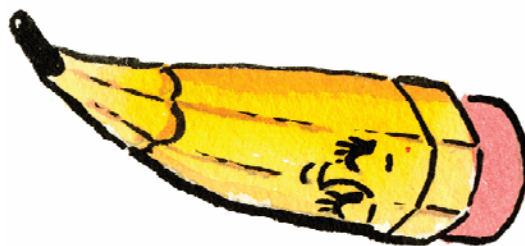
Praktisk - metodisk kurs som tar for seg:

- Viktige forberedelser før du møter elevene
- En systematisk og differensiert lese- og skriveopplæring
- Kartlegging som virker, oppfølgingsarbeidet
- Kjennetegn ved tidlig innsats
- Klasseledelse, klassemiljø, regler og rutiner
- Foreldre som ressurs

Kursavgift:

Kurset er gratis for ansatte i Knutepunktet. For andre er kursavgiften kr.1000,-. (NB! Knutepunktet har fortrinnsrett).

Påmelding til: Pedagogisk.senter@kristiansand.kommune.no
Innen mandag 16. mai 2011 for begge samlingene.

Lese- og skriveopplæring på 2. trinn

Det samme kurset vil bli holdt 2 ganger for å imøtekomme skolenes ulike behov for tidspunkt. Velg vår eller høst.

Vår 2011: Onsdag 8. juni kl. 9.00 - 15.00.
Høst 2011: Tirsdag 16. august kl. 9.00 – 15.00.
Kursholder: Elin Federici
Sted: Pedagogisk senter

Morgenkaffe fra kl.08.30
Lunsj kl. 11.30

Mål: Lærerne får ideer til hvordan elevenes lese- og skriveferdighet utvikles. Oppfølging av elevene etter kartlegging sikrer alle tilpasset opplæring.

Innhold: Utvikling av lese- og skriveferdighetene gjennom systematisk tilrettelegging
Kartlegging og oppfølging av den enkelte elev
Foreldre som ressursLæringsstrategier

Kursavgift: Kurset er gratis for ansatte i Knutepunktet.
For andre er kursavgiften
kr. 1000,-. (NB! Knutepunktet har fortrinnsrett).

Påmelding til: Pedagogisk.senter@kristiansand.kommune.no
Innen mandag 16. mai 2011 for begge samlingene.

Anbefalt faglitteratur

Bjorvand og Seip Tønnessen (2002) ” Den andre leseopplæringa” Universitetsforlaget

Forord – hva ligger i den andre leseopplæringen? s.7

Utvikling av sjangerkompetanse s.35 – s.53

Når barn leser bildebøker s.69 – s.82

Når barn leser fagbøker s.82 – s.102

Å lede elever inn i teksten s.131 – s.150

Herrlin og Lundberg (2008) ”God leseutvikling. Kartlegging og øvelser”.

Cappelen Akademisk forlag.

Hoel, Tallaksen Rafste, Pemmer Sætre ”Opplevelse, oppdragelse, opplysning. Fagbok om skolebibliotek”. Biblioteksentralen

Kapittel 5: Lesing og leseaktiviteter, s.166 - s.227

Lillesvangstu, Tønnessen, Dahll-Larssøn (2007) ” Inn i teksten- ut i livet”

Fagbokforlaget

Den som leser, settes i bevegelse, s.16 – s.34

Kort og utfordrende s.60 – s.67

Et verksted for lesing s.78 – s.91

Lesing i møte med andre kunstformer s.94 – s.106

Ord + bilde er sant s.107 - s.121

Bok og film s.122 – s.134

Fantasy som motivator s.157 – s.146

Lundberg (2009) ”God skriveutvikling. Kartlegging og undervisning”.

Cappelen Akademisk forlag

Maagerø og Seip Tønnessen (2006) ”Å lese i alle fag”

Universitetsforlaget

Å lese i alle fag, s.13 – s.29

Sjangre og lesemåter i fagtekster s.31 – s.45

Lesestrategier og metoder s.165 – s.188

Nasjonalt senter for leseopplæring /UiS:

Lesing er

Bok i bruk 1.-4.trinn, 5.-7.trinn, 8.-10.trinn

Fagbok i bruk

Gutter og lesing

Lesing på skjerm

Lese-og skrivevansker

Nynorsk i bruk

Mangfold i språk og tekst

Leik og læring

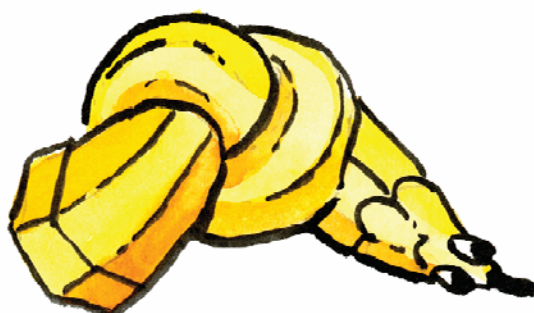
Pedagogisk senter, Kristiansand (2006)
"Kommunale standarder for opplæring i Lesing, skrivning og regning"

1. Skolebibliotek, brukeropplæring
2. Læringsstiler og mange intelligenser
3. Læringsstrategier
4. Lesing og skrivning 1. – 4. trinn
5. Lesing og skrivning 5. – 7. trinn
6. Lesing og skrivning 8. – 10. trinn
7. Arbeidsmåter i regning
8. Begreper å begripe 1. – 4. trinn
9. Begreper å begripe 1. – 10. trinn
10. Matematikkoppgaver 5. – 7. trinn
11. Læringsarenaer
12. Idéhefte, IKT og digitale verktøy. Video og lydarbeid
13. Foreldre som medspillere 1.-4. trinn
14. Foreldre som medspillere 5. –7. trinn
15. Lese –og skriveopplæring for NOA –elever 1.-4. trinn

Gode nettadresser

Barnelitteratur, forfattere, illustratører og leseprosjekter:	http://www.barnebok.no/
Barne- og ungdomsbøker:	http://www.lesehulen.no
Boksøk basert på lesernes egne erfaringer:	http://www.onskebok.no/
Deichmanske bibliotek, det flerspråklige bibliotek:	http://www.dfb.deichman.no/
Foreningen !les:	http://www.foreningenles.no/
Kristiansand folkebibliotek:	http://www.kristiansand.folkebibl.no/barn/
Leser søker bok:	http://www.lesersoekerbok.no/
Lesesenteret, Universitetet i Stavanger:	http://lesesenteret.uis.no/
Nettidsskrift for litteraturkritikk:	http://www.barnebokkritikk.no/
Norsk barnebokinstitutt, NBI:	http://www.barnebokinstituttet.no/
Pedagogisk senter i Kristiansand:	http://www.pedsenter.no/
Skolenettet:	http://www.skolenettet.no/

Utkast til kontrakt mellom

KONTRAKT MELLOM skole og Pedagogisk senter

Kontrakten er utformet på bakgrunn av interne prosesser på skolen og mellom ledelsen og Pedagogisk senter i Kristiansand. Alle skal ha deltatt i prioriteringene skolen kommer fram til som felles innsatsområder å arbeide med.

Resultater som ønskes oppnådd for skolen som helhet og elevene spesielt:

Innhold (velg fra den aktuelle beskrivelsen):

Arbeidsmåter i samarbeidet og involvering av aktuelle aktører:

Avklaring av gjensidige forventninger og forpliktelser:

Tidsplan

Kurssamlinger – Pedagogisk senter

Internt arbeid/ oppsummeringer med vurdering/videre arbeid:

Dato:

Rektor

Pedagogisk senter

PEDAGOGISK SENTER
Oppvekstdirektøren 2011

© Pedagogisk senter

Epost: Pedagogisk.senter@Kristiansand.kommune.no